

Samling af Afgørelser

RETTENS DOM (Fjerde Afdeling)

15. december 2021 *

»Appel – personalesag – tjenestemænd – udstationering i et tredjeland – familiebolig stillet til rådighed af administrationen – manglende overholdelse af forpligtelsen til at tage bopæl i boligen med familien – disciplinærsag – disciplinær sanktion i form af suspension af avancement til et højere løntrin – erstatning for den af Unionen lidte skade – vedtægtens artikel 22 – frifindelse – ophævelse efter appel – dom i appelsag prøvet af Domstolen og ophævet – hjemvisning til Retten«

I sag T-693/16 P-RENV-RX,

HG ved advokat L. Levi,

appellant,

den anden part i appelsagen

Europa-Kommissionen ved T. Bohr, som befuldmægtiget, bistået af advokat A. Dal Ferro,

sagsøgte i første instans,

angående appel af dom afsagt af Retten for EU-Personalesager (Anden Afdeling) den 19. juli 2016, HG mod Kommissionen (F-149/15, EU:F:2016:155), med påstand om ophævelse af denne dom,

har

RETTEN (Fjerde Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, S. Gervasoni, og dommerne L. Madise (refererende dommer) og P. Nihoul,

justitssekretær: fuldmægtig L. Ramette,

på baggrund af Domstolens dom af 26. marts 2020,

efter retsmødet den 17. juni 2021,

afsagt følgende

* Processprog: fransk.

Dom¹

[udelades]

- 2 Appellanten, HG, som er tjenestemand ved Europa-Kommissionen, har ved appel i henhold til artikel 9 i bilag I til statuten for Den Europæiske Unions Domstol nedlagt påstand om ophævelse af den appellerede dom, hvorved Personaleretten frifandt Kommissionen i hans søgsmål, hvori der var nedlagt påstand principalt om annullation af Kommissionens afgørelse af 10. februar 2015, hvorved han blev pålagt en disciplinær sanktion i form af suspension af oprykning til et højere løntrin i en periode på 18 måneder, og hvorved han blev dømt til at erstatte Kommissionen den skade, som den angiveligt havde lidt som følge af hans handlinger, med et beløb på 108 596,35 EUR (herefter »den anfægtede afgørelse«), og om fornødent annullation af afgørelsen om afslag på hans klage over den anfægtede afgørelse, subsidiært nedsættelse af den i denne afgørelse fastsatte økonomiske sanktion, og endelig at Kommissionen tilpligtes at betale godtgørelse for den ikke-økonomiske skade og den skade på hans omdømme, som han har lidt, hvilket er anslået til 20 000 EUR, samt tilpligtes at betale sagens omkostninger.

[udelades]

Retsforhandlingerne og parternes påstande

[udelades]

- 39 Den første appeldom, hvorved den appellerede dom blev ophævet med den begrundelse, at sammensætningen af det dommerkollegium ved Personaleretten, der havde truffet afgørelse, var retsstridig, blev selv ophævet af Domstolen, således som det fremgår af præmis 1 og 3 ovenfor, og sagen blev hjemvist til Retten. Som følge heraf blev den sag, der i den første appeldom var blevet hjemvist til Retten med henblik på, at denne traf afgørelse i det søgsmål, som appellanten havde anlagt ved Personaleretten (sag T-440/18 RENV), afsluttet ved Justitskontorets afgørelse af 26. marts 2020.

[udelades]

- 45 Parterne har afgivet indlæg og besvaret Rettens spørgsmål i retsmødet den 17. juni 2021. Retsforhandlingernes mundtlige del blev afsluttet samme dag.
- 46 Appellanten har nedlagt følgende påstande:
- Den appellerede dom ophæves.
 - Den anfægtede afgørelse annulleres.
 - Om fornødent annulleres afgørelsen om afslag på klagen.
 - Subsidiært nedsættes den økonomiske sanktion, der er indeholdt i den anfægtede afgørelse.
 - Kommissionen tilpligtes at erstatte appellants ikke-økonomiske skade og skade på hans omdømme med et beløb på 20 000 EUR.

¹ – Der gengives kun de præmisser i denne dom, som Retten finder det relevant at offentliggøre.

- Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne i begge instanser.

47 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

- Appellen forkastes.
- Appellanten tilpligtes at betale samtlige sagsomkostninger.

Retlige bemærkninger

Appellen

[udelades]

De anbringender, der er fremført til anfægtelse af den appellerede dom for så vidt angår appellants økonomiske ansvar, som blev konstateret i den anfægtede afgørelse

[udelades]

Anbringendet om retlige fejl begået af den ret, der traf afgørelse om realiteten, for så vidt angår appellants økonomiske ansvar, som blev konstateret i den anfægtede afgørelse

- 83 Appellanten har indledningsvis i appelskriftets punkt 11 anført, at Personaleretten – ved prøvelsen af appellants anbringende »om, at der ikke var tale om materiel tilsidesættelse af loyalitetspligten« – fastslog i den appellerede doms præmis 151, at eftersom den loyalitetspligt, som en tjenestemand i Unionen har over for Unionen, gælder generelt og objektivt, var det uden betydning, hvilke grunde der havde ført appellanten til at tilsidesætte denne pligt, selv hvis disse grunde var godtgjort. Ifølge appellanten skal ansættelsesmyndigheden imidlertid, når den anvender vedtægtens artikel 22, der kan danne grundlag for et økonomisk ansvar for en tjenestemand over for Unionen på grund af grove personlige fejl, som den pågældende har begået under udøvelsen af eller i forbindelse med udøvelsen af sit hverv, tage hensyn til eventuelle formildende omstændigheder, der kan fremgå af begrundelsen for tjenstemands manglende opfyldelse af sine forpligtelser. I modsat fald ville proportionalitetsprincippet blive tilsidesat. Personaleretten begik således en retlig fejl, både henset til vedtægtens artikel 22 og proportionalitetsprincippet, ved at fastslå, at begrundelsen for appellants adfærd var uden betydning.

[udelades]

- 86 Vedtægtens artikel 22, stk. 1, bestemmer, at »[d]et kan pålægges tjenestemanden helt eller delvis at erstatte tab, som påføres Unionen som følge af grove personlige fejl ved udøvelsen af eller i forbindelse med hans hverv«.

[udelades]

- 90 Vedtægtens artikel 11, stk. 1, første punktum, hvorefter »[e]n tjenestemand [...] i udøvelse af sin tjeneste og i sin adfærd udelukkende [skal] lade sig lede af Unionens interesser«, fastsætter Unionens tjenstemands forpligtelse til at udvise loyalitet over for Unionen. Denne forpligtelse

nævnes udtrykkeligt i samme afsnit, i tredje punktum, hvori det præciseres, at tjenestemanden udfører de opgaver, han har fået tildelt, objektivt og upartisk og under overholdelse af sin forpligtelse til loyalitet over for Unionen. Forpligtelsen er ligeledes udtrykkeligt nævnt i vedtægtens artikel 17a, der vedrører grænserne for tjenestemænds ytringsfrihed. Flere af vedtægtens bestemmelser, såsom artikel 12, 12b eller 17a, indeholder nærmere regler om overholdelsen af loyalitetsforpligtelsen under hensyn til visse aspekter eller omstændigheder.

[udelades]

- 93 Spørgsmålet er derfor, om de grunde, der kan foranledige en tjenestemand til at optræde på en måde, der er helt eller delvist dikteret af andre interesser end Unionens interesser, eller endog på en måde, der er i strid med disse interesser – f.eks. en hensigt til at forvolde skade, korruption, ligegyldighed, politiske motiver, ønsket om at opnå en fordel for sig selv eller andre, et uoverstigeligt ydre pres, eller et personligt pres – skal tages i betragtning ved vurderingen af, om en sådan adfærd er udtryk for illoyalitet over for Unionen.
- 94 I den appellerede doms præmis 151 besvarede Personaleretten dette spørgsmål benægtende, idet den støttede sig på dom af 23. oktober 2013, Gomes Moreira mod ECDC (F-80/11, EU:F:2013:159). I denne dom blev det i det væsentlige fastslået i præmis 65 og 66, at konstateringen af en tilsidesættelse af flere vedtægtsmæssige forpligtelser, der bl.a. har til formål at sikre tjenestemændenes loyalitet, ikke afhænger af den omstændighed, at den pågældende tjenestemand har forvoldt Unionen skade, eller at tjenestemandens adfærd har givet anledning til klager. Denne vurdering blev støttet på tidligere retspraksis (dom af 3.7.2001, E mod Kommissionen, T-24/98 og T-241/99, EU:T:2001:175, præmis 76), hvori det blev fastslået, at det ikke var nødvendigt for at konstatere en tilsidesættelse af flere tilsvarende forpligtelser, at den pågældende tjenestemand personligt havde søgt at drage fordel af sin adfærd eller havde forvoldt institutionen et tab. I en anden sag, der gav anledning til dom af 19. marts 1998, Tzoanos mod Kommissionen (T-74/96, EU:T:1998:58, præmis 66), der selv er blevet påberåbt som præjudikat i dom af 3. juli 2001, E mod Kommissionen (T-24/98 og T-241/99, EU:T:2001:175), om en tjenestemands mulige tilsidesættelse af pligten til at ansøge om en tilladelse til at have et eksternt bijob, hvilket er omfattet af loyalitetsforpligtelsen og har generel gyldighed, blev det fastslået, at det for at vurdere, om der foreligger en sådan tilsidesættelse, var unødvendigt at fastslå, at bijobbet kunne føre til en interessekonflikt i betragtning af de funktioner, som den pågældende tjenestemand udøver.
- 95 I modsætning til det af Personaleretten fastslåede fremgår det ikke af disse præjudikater, at de grunde, der har fået en tjenestemand til at optræde på en måde, der er i strid med visse af tjenestemandens forpligtelser over for Unionen, under ingen omstændigheder kan tages i betragtning ved afgørelsen af, om tjenestemanden har været illoyal over for Unionen.
- 96 Selv om visse omstændigheder efter deres karakter ganske vist er uden betydning i denne henseende, såsom de omstændigheder, der fremgår af de domme, der er nævnt i præmis 94 ovenfor, afhænger spørgsmålet om, hvorvidt en adfærd har været illoyal, netop af den sammenhæng, hvori den indgår. En tjenestemand kan f.eks. tro, at vedkommende handler med Unionens interesser for øje under udøvelsen af sit hverv, mens tjenestemanden i virkeligheden handler imod dem, fordi tjenestemanden misforstår en ny og særdeles kompleks situation, hvilket ikke nødvendigvis er udtryk for en manglende loyalitet fra tjenestemandens side, selv om vedkommende på et givet tidspunkt ikke har blik for Unionens interesser. En tjenestemands alvorlige personlige problemer kan få tjenestemanden til i forbindelse med sin optræden midlertidigt at sætte Unionens interesser i anden række, uden at tjenestemanden altid, afhængig af

omstændighederne, vil kunne beskyldes for manglende loyalitet som følge heraf. Hvis en tjenestemand gør gældende, at han eller hun har tilsidesat Unionens interesser, fordi tjenestemanden har misforstået situationen, eller fordi tjenestemanden har sat Unionens interesser i anden række i forhold til sine alvorlige personlige problemer, er det ved vurderingen af tjenestemandens loyalitet over for Unionen derimod ikke uden betydning, om tjenestemanden har underrettet sine overordnede om sine vanskeligheder, og hvilken holdning tjenestemanden har indtaget i den forbindelse.

- 97 At vurdere en persons loyalitet indebærer således en vurdering under hensyntagen til sammenhængen af vedkommendes optræden over for den enhed eller person, over for hvem loyalitetspligten skyldes. Vedtægtens artikel 11, stk. 1, første punktum, som bestemmer, at »[e]n tjenestemand [...] i udøvelse af sin tjeneste og i sin adfærd udelukkende [skal] lade sig lede af Unionens interesser«, foreskriver i denne henseende en generel adfærd, der er kendetegnende for loyalitet over for Unionen, men udgør ikke en absolut definition af loyalitet, der udelukker, at der kan tages hensyn til den sammenhæng, i forhold til hvilken denne loyalitet skal vurderes, således som det kræves i henhold til vedtægtens artikel 11, stk. 1, tredje punktum, hvori der henvises til, at Unionens tjenestemænd skal udføre deres opgaver »under overholdelse af [deres] forpligtelse til loyalitet over for Unionen«.
- 98 I denne henseende henviser vurderingen i de domme, som Personaleretten direkte eller indirekte har støttet sig på i den appellerede doms præmis 151, hvorefter forskellige vedtægtsmæssige forpligtelser i det væsentlige er pålagt på en generel og objektiv måde, til selve disse forpligtelser, men det betyder ikke, at en EU-tjenestemands loyalitet eller illoyalitet ud fra et mere generelt synspunkt skal vurderes uafhængigt af de omstændigheder, hvorunder en given adfærd er udvist, eller uafhængigt af grundene til, at tjenestemanden har udvist en sådan adfærd. Personaleretten begik således en retlig fejl ved at fastslå, at de grunde, der motiverede appellantens adfærd, var uden betydning for konstateringen af en tilsidesættelse af hans loyalitetspligt.
- 99 Det er endvidere med rette, at appellanten har gjort gældende, at ansættelsesmyndigheden for at kvalificere en tjenestemands adfærd som en grov personlig fejl i forbindelse med anvendelsen af vedtægtens artikel 22 skal tage omstændighederne i betragtning og ikke kan nøjes med at fastslå, at den pågældende tjenestemand har tilsidesat de regler, som tjenestemanden er underlagt, eller med andre ord ikke kan nøjes med at fastslå, at tjenestemanden har tilsidesat visse af sine forpligtelser.

[udelades]

- 102 I forbindelse med legalitetskontrollen kan den ret, der træffer afgørelse om realiteten, med henblik på at forkaste en parts anbringender eller argumenter støtte sig på konstateringer, vurderinger og kvalificeringer i den anfægtede retsakt, hvis disse er retmæssige, og kan endvidere begrunde forkastelsen af disse anbringender og argumenter med sine egne retlige betragtninger (jf. i denne retning kendelse af 27.9.2004, UER mod M6 m.fl., C-470/02 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2004:565, præmis 69 og 70, og dom af 21.9.2010, Sverige m.fl. mod API og Kommissionen, C-514/07 P, C-528/07 P og C-532/07 P, EU:C:2010:541, præmis 65). Derimod kan den domstol, der træffer afgørelse om realiteten, ikke i forbindelse med legalitetskontrollen sætte sin egen vurdering eller begrundelse i stedet for den, som udstederen af den anfægtede retsakt har angivet (jf. i denne retning dom af 27.1.2000, DIR International Film m.fl. mod Kommissionen, C-164/98 P, EU:C:2000:48, præmis 38, og dom af 24.1.2013, Frucona Košice mod Kommissionen, C-73/11 P, EU:C:2013:32, præmis 88 og 89). Når den domstol, der træffer afgørelse om realiteten, udøver fuld prøvelsesret, f.eks. i tvister mellem Unionen og dens tjenestemænd angående pengebeløb på

grundlag af vedtægtens artikel 91, stk. 1, og navnlig i tvister på grundlag af vedtægtens artikel 22, stk. 3, om tjenestemænds økonomiske ansvar over for Unionen, kan den dog selv tage hensyn til alle sagens omstændigheder og kan således i denne henseende angive sin egen vurdering eller begrundelse for, at den ene part skal betale et beløb til den anden (jf. i denne retning dom af 27.10.1987, Houyoux og Guery mod Kommissionen, 176/86 og 177/86, EU:C:1987:461, præmis 16, og af 20.5.2010, Gogos mod Kommissionen, C-583/08 P, EU:C:2010:287, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis).

- 103 I det foreliggende tilfælde kan det konstateres, at Personaleretten ved at anføre i den appellerede doms præmis 159, at appellants situation var uretmæssig fra september 2008, gentog en vurdering, som fremgik af 22. og 37. betragtning til den anfægtede afgørelse. Som det fremgår af den appellerede doms præmis 160, tilsigtede gentagelsen af denne vurdering imidlertid kun at tilbagevise appellants argumenter vedrørende vurderingen af den skade, som appellanten kunne have påført Unionen, og hvis eksistens appellanten bestred indtil september 2009, men tilsigtede ikke, i modsætning til det af appellanten anførte, at bekræfte, at betingelserne for anvendelse af vedtægtens artikel 22 var opfyldt fra september 2008. Herved kvalificerede Personaleretten således hverken appellants adfærd i perioden fra september 2008 til december 2008 som en grov personlig fejl eller gav i øvrigt anledning til at antage, at ansættelsesmyndigheden havde lagt en grov personlig fejl til grund for en periode, der begyndte i september 2008, og forvanskede altså ikke sagens akter i denne henseende, således som appellanten også har gjort gældende i appelskriftets punkt 14.
- 104 Ved i øvrigt i samme præmis 159 i den appellerede dom at anføre, at delegationen fra januar 2009 var blevet frataget muligheden for at anvende appellants tjenestebolig til nye formål, tilføjede Personaleretten ganske vist, selv under hensyntagen til afgørelsen om afslag på appellants klage, en begrundelse i forhold til den anfægtede afgørelse, hvori det alene blev anført, at skaden var en følge af Unionens dækning af omkostningerne til den uberettigede leje af den familieejlighed, der var stillet til rådighed for appellanten. Dette supplerende anbringende fra Personaleretten bestod imidlertid kun i at anføre, at appellants adfærd ikke gjorde det muligt at formindske det tab, der er konstateret i den anfægtede afgørelse, men identificerer ikke en yderligere skade. Denne vurdering kan endvidere henhøre under Personalerettens udøvelse af sin fulde prøvelsesret vedrørende appellants økonomiske ansvar, hvilken beføjelse appellanten i øvrigt havde anmodet Personaleretten om at udøve. Følgelig er der ikke godtgjort en retlig fejl bestående i, at Personaleretten i den appellerede doms præmis 159 identificerede en ny hypotetisk skade, som appellanten ikke kunne drages økonomisk til ansvar for. Det skal ligeledes fastslås, at den yderligere begrundelse, som Personaleretten anførte, ikke indebar en forvanskning af sagsakterne som defineret i præmis 67 ovenfor.
- 105 Appellanten har dernæst i appelskriftets punkt 21-23 anført, at Personaleretten begik en retlig fejl ved behandlingen af hans argumenter vedrørende »tilsidesættelsen af den femårige forældelsesfrist eller af en rimelig frist«, da den fastslog, at den femårige forældelse, der er fastsat i vedtægtens artikel 85, stk. 2, som er påberåbt i stævningen, ikke fandt anvendelse på appellants situation.

[udelades]

- 107 I den appellerede doms præmis 167 og 168 fremhævede Personaleretten, idet den støttede sig på dom af 27. januar 2016, DF mod Kommissionen (T-782/14 P, EU:T:2016:29, præmis 54), at vedtægtens artikel 85 omhandler tilbagesøgning af beløb, som en tjenestemand uberettiget har

modtaget, og at appellanten i det foreliggende tilfælde ikke havde modtaget noget beløb fra institutionen, men havde påført denne et økonomisk tab, og at de beløb, som institutionen havde udbetalt til udlejer, ikke var uberettigede.

[udelades]

- 109 Hvad angår realiteten skal det fremhæves, at dom af 27. januar 2016, DF mod Kommissionen (T-782/14 P, EU:T:2016:29), som Personaleretten har henvist til, og som er nævnt i præmis 107 ovenfor, ikke gør det muligt at fastslå, at vedtægtens artikel 85 ikke finder anvendelse på en situation, hvor der tildeles en fordel i form af en naturalydelse. I præmis 54 i denne dom, som blev afsagt i en sag, hvor et uberettiget modtaget beløb blev tilbagesøgt fra den sagsøgende tjenestemand, som anførte, at han ikke kunne opnå tilbagebetaling af den del, der var overført til hans tidligere hustru som underholdsbidrag, fastslog Retten nemlig kun, at vedtægtens artikel 85 alene vedrører det økonomiske forhold mellem den tjenestemand, der har modtaget uretmæssige udbetalinger, og den pågældende institution, uanset eventuelle konsekvenser af tilbagesøgningen for tjenestemanden i forhold til andre personer, som direkte eller indirekte har draget fordel af de uretmæssige betalinger, som er genstand for institutionens inddrivelse, idet disse spørgsmål henhører under privatreten. Den nævnte dom tog følgelig ikke stilling til spørgsmålet, om en naturalydelse, såsom at få en tjenestelejlighed stillet til rådighed, kan anses for at udgøre en del af det økonomiske forhold mellem en tjenestemand og dennes institution og kan være genstand for et søgsmål om tilbagesøgning af det uberettiget modtagne. Der er i øvrigt intet til hinder for, at en uberettiget fordel i form af en naturalydelse, der modsvarer en indirekte udbetaling af et beløb, gøres til genstand for tilbagesøgning. I modsat fald ville institutionerne aldrig kunne opnå godtgørelse for sådanne uberettigede fordele, medmindre de indledte proceduren i vedtægtens artikel 22 og beviste de pågældende tjenestemænds grove personlige fejl, hvilket ville være uegnet under en række omstændigheder og føre til en ulige behandling af de tjenestemænd, der har opnået en uberettiget fordel i form af direkte udbetaling af et pengebeløb, og de, der har opnået en uberettiget fordel i form af en naturalydelse. Personaleretten begik således en retlig fejl ved at fastslå, at eftersom appellanten ikke havde modtaget nogen direkte betaling fra sin institution, kunne han ikke påberåbe sig vedtægtens artikel 85.
- 110 Selv om præmisserne til en dom afsagt af den ret, der traf afgørelse om realiteten, er udtryk for en fejlagtig anvendelse af EU-retten, må appellen forkastes, hvis det fremgår, at dommens konklusion er berettiget af andre grunde. Den samme tilgang gælder for rettens bedømmelse af et anbringende i stævningen eller af et led i et af anbringenderne i stævningen isoleret betragtet (jf. i denne retning dom af 9.6.1992, Lestelle mod Kommissionen, C-30/91 P, EU:C:1992:252, præmis 27-29).
- 111 I det foreliggende tilfælde bemærkede Personaleretten ligeledes i den appellerede doms præmis 167, at appellanten ved sin adfærd havde påført sin institution en økonomisk skade. Denne bemærkning understreger, at ansættelsesmyndigheden ikke fastslog appellants økonomiske ansvar på grundlag af vedtægtens artikel 85 om tilbagesøgning af fejlagtigt udbetalte beløb på baggrund af konstateringen af en uberettiget fordel, men på grundlag af vedtægtens artikel 22 om erstatning for den skade, som Unionen har lidt som følge af grove personlige fejl begået af dens tjenestemænd under udøvelsen af eller i forbindelse med udøvelsen af deres hverv, på baggrund af konstateringen af en skade, som Unionen havde lidt som følge af appellants grove personlige fejl.

- 112 Det skal understreges, at betingelserne for at anvende vedtægtens artikel 85 og artikel 22 er klart forskellige, og at de indgår i forskellige sammenhænge. I henhold til vedtægtens artikel 85 forudsætter en afgørelse om tilbagesøgning af fejlagtigt udbetalte beløb alene, at det godtgøres, at den pågældende tjenestemand uretmæssigt har modtaget et beløb eller en tilsvarende fordel, og at tjenestemanden havde kendskab til fejlen, eller at denne var så åbenbar, at han burde have kendt til den, mens en afgørelse om at kræve erstatning for en skade i henhold til vedtægtens artikel 22 forudsætter, at det godtgøres, at tjenestemanden har begået grove personlige fejl, som har forvoldt skaden. En afgørelse om tilbagesøgning af uretmæssigt udbetalte beløb kan i givet fald træffes efter, at faktuelle oplysninger eller bemærkninger er indhentet fra den pågældende tjenestemand, så snart betingelserne i vedtægtens artikel 85 er opfyldt, mens en afgørelse om at kræve erstatning for skade på grundlag af vedtægtens artikel 22 i medfør af denne bestemmelses stk. 2 først kan træffes efter overholdelse af de foreskrevne formaliteter på disciplinærområdet, hvilket i princippet – når det er nødvendigt at fastslå, at der foreligger en grov fejl – vil sige efter en undersøgelse, en indbringelse for disciplinærrådet og en afsluttende kontradiktorisk fase med ansættelsesmyndigheden, som det er fastsat i bilag IX til vedtægten. Disse forskelle med hensyn til karakteren af, de materielle betingelser for og vedtagelsen af de omhandlede afgørelser begrundes, at ansættelsesmyndigheden efter omstændighederne kan handle i henhold til vedtægtens artikel 22, selv om den kunne have handlet i henhold til vedtægtens artikel 85, på trods af at reglerne eller principperne for frister ikke er identiske i de to tilfælde, hvilket i øvrigt også kan begrundes med disse forskelle.
- 113 Af de grunde, der er anført i præmis 111 og 112 ovenfor, har Personaleretten med rette tilsidesat appellants anbringende om den særlige forældelsesregel i vedtægtens artikel 85.
- 114 Appellanten har dernæst i appelskriftets punkt 24 og 25 gjort gældende, at Personaleretten også ved prøvelsen af appellants argumenter om »tilsidesættelse af den femårige forældelsesfrist eller af en rimelig frist« begik en retlig fejl ved at forkaste de subsidiaire anbringender i stævningen, ifølge hvilke den femårige forældelsesfrist, der er fastsat i artikel 81 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU, Euratom) nr. 966/2012 af 25. oktober 2012 om de finansielle regler vedrørende Unionens almindelige budget og om ophævelse af Rådets forordning (EF, Euratom) nr. 1605/2002 (EUT 2012, L 298, s. 1), burde have været taget i betragtning som »et parameter for en rimelig frist« for anvendelsen af vedtægtens artikel 22, såfremt den femårige forældelse, der er fastsat i vedtægtens artikel 85, stk. 2, ikke fandt anvendelse.

[udelades]

- 127 Det bemærkes, at såvel appellanten som Personaleretten i det foreliggende tilfælde har misforstået lovens anvendelsesområde ved i henholdsvis stævningens punkt 130 at henvise til bestemmelserne i artikel 81 i forordning nr. 966/2012 med henblik på at påberåbe sig forældelse eller manglende overholdelse af en rimelig frist og i den appellerede doms præmis 170 at inddrage bestemmelserne om afbrydelse af den påberåbte frist i artikel 93, stk. 2, i delegeret forordning nr. 1268/2012 i forbindelse med anvendelsen af de førstnævnte bestemmelser.
- 128 I forordning nr. 966/2012, som var forordningen om finansielle regler vedrørende Unionens almindelige budget på tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede afgørelse, indgår artikel 81 nemlig i kapitlet »Forvaltning af indtægter« og følger i samme kapitel efter artikel 78, 79 og 80, som henholdsvis fastsætter principperne for fastlæggelse af fordringer, for anvisning af indtægter og for inddrivelse. I artikel 81 fastsættes det bl.a. i stk. 1, at med forbehold for særlige bestemmelser, der ikke er relevante i det foreliggende tilfælde, er Unionens fordringer over for

tredjemand underlagt en forældelsesfrist på fem år, og, i stk. 2, at Kommissionen tillægges beføjelse til at vedtage delegerede retsakter vedrørende fastsættelse af detaljerede regler for forældelsesfristen. Artikel 80 i delegeret forordning nr. 1268/2012, der er vedtaget til gennemførelse af artikel 78 i forordning nr. 966/2012, bestemmer i stk. 3, at den anvisningsberettigede, der har fastlagt en fordring, underretter debitor herom ved en debetnota, som skal angive den seneste betalingsdato, efter hvilken der skal betales morarenter, hvis fordringen endnu ikke er betalt. Artikel 93 i delegeret forordning nr. 1268/2012, der er vedtaget til gennemførelse af artikel 81 i forordning nr. 966/2012, bestemmer bl.a. i stk. 1, at forældelsesfristen for Unionens fordringer over for tredjemand begynder at løbe fra denne seneste betalingsdato, og, i stk. 2, at denne frist afbrydes af enhver handling fra en institutions side eller fra en medlemsstat, der handler på anmodning af en institution, som den pågældende tredjemand er blevet underrettet om, og som sigter mod at inddrive gælden.

- 129 Det fremgår heraf, at i henhold til gældende ret kan den forældelse, som appellanten har påberåbt sig, og som er baseret på artikel 81 i forordning nr. 966/2012, i det foreliggende tilfælde kun vedrøre en fase, der ligger efter fastlæggelsen af fordringen, og som nærmere bestemt begynder på den seneste betalingsdato, der er angivet i debetnotaen sendt til debitor, og kan derfor ikke gøres gældende for så vidt angår de forudgående faser, der fører til fastlæggelse af fordringen (jf. analogt dom af 14.6.2016, Marchiani mod Parlamentet, C-566/14 P, EU:C:2016:437, præmis 86-89). I det foreliggende tilfælde er det imidlertid fristen mellem tidspunktet for de faktiske omstændigheder, der ligger til grund for fordringen, og det tidspunkt, hvor denne blev fastslået ved den anfægtede afgørelse, dvs. endog før fordringen blev fastslået som omhandlet i artikel 78 i forordning nr. 966/2012, som appellanten anser for at være for lang. Uanset om det er ved direkte anvendelse eller endog som parameter for en rimelig frist, kunne den forældelsesfrist på fem år, der er fastsat i artikel 81 i forordning nr. 966/2012, følgelig ikke finde anvendelse til fordel for appellant.
- 130 Personaleretten henviste således fejlagtigt til bestemmelserne i artikel 93, stk. 2, i delegeret forordning nr. 1268/2012, som er gennemførelsesbestemmelser til artikel 81 i forordning nr. 966/2012, som svar på appellantens argumentation vedrørende forældelsen på grundlag af sidstnævnte artikel. Imidlertid er den konklusion, som Personaleretten nåede frem til, hvorefter kravet vedrørende de omhandlede lejeafgifter ikke var forældet i henhold til de reglerne i finansforordningen, ikke desto mindre berettiget af de retlige grunde, der fremgår af præmis 129 ovenfor.
- 131 Under disse omstændigheder, og henset til betragtningerne i præmis 110 ovenfor vedrørende muligheden for, at den ret, der træffer afgørelse om realiteten, kan erstatte de retlige begrundelser, og henset til den omstændighed, at appellant ikke i sin appel har fremført andre argumenter med henblik på at anfægte Personalerettens bedømmelse af anbringendet i stævningen om tilsidesættelse af den femårige forældelse eller en rimelig frist, skal appelanbringendet om retlige fejl for så vidt angår appellantens økonomiske ansvar forkastes, for så vidt som det vedrører anvendelsen af artikel 81 i forordning nr. 966/2012.

[udelades]

De anbringender, der er fremført til anfægtelse af den appellerede dom for så vidt angår procedurefejl og tilsidesættelse af retten til forsvar, der er gjort gældende for den ret, der traf afgørelse om realiteten

[udelades]

– Anbringendet om retlige fejl begået af den ret, der traf afgørelse om realiteten, for så vidt angår procedurefejl og tilsidesættelse af retten til forsvar, der er gjort gældende for instansen

[udelades]

- 156 I appelskriftets punkt 28 har appellanten indledningsvis anfægtet den principielle bedømmelse, der er foretaget i den appellerede doms præmis 70, idet appellanten har gjort gældende, at de klagepunkter, der gøres gældende over for en tjenestemand, ikke kan ændres under sagen således, at de tilpasses tjenstemandens svar, ikke for at gøre klagepunkterne indgribende, men for at opretholde en disciplinærsag mod tjenstemanden for enhver pris. Denne fremgangsmåde gør det ikke muligt for den pågældende tjenestemand at forberede sit forsvar. Personaleretten begik således en retlig fejl.

[udelades]

- 159 Hvad angår de argumenter til støtte for appellen, der er nævnt i præmis 156 ovenfor vedrørende den principielle bedømmelse, der er omtalt i slutningen af præmis 155 ovenfor, fremgår det af bilag IX til vedtægten, at der forud for en disciplinær forfølgning går en undersøgelsesfase, som gennemføres af OLAF eller ansættelsesmyndigheden, som kan have en afdeling, der er specialiseret i denne henseende, såsom IDOC i Kommissionen. Som det er fastsat i samme bilags artikel 3, er det først efter denne undersøgelsesfase, at den disciplinære forfølgning i givet fald indledes med eller uden høring af disciplinærrådet, alt efter den påtænkte sanktion. I tilfælde, hvor disciplinærrådet høres, defineres tjenstemandens påståede fejl i ansættelsesmyndighedens indberetning, der ledsager forelæggelsen af sagen for disciplinærrådet, således som det bekræftes i artikel 12, stk. 1, i samme bilag, hvorefter »de omstændigheder, under hvilke de [forhold, der påklages] er begået, samt formildende eller skærpende omstændigheder klart angives« i denne indberetning. Det er i forhold til den fejl, der er identificeret i denne indberetning, som er fremsendt til den pågældende tjenestemand i henhold til artikel 12, stk. 2, i samme bilag, at tjenstemandens adfærd vil blive bedømt af såvel disciplinærrådet som af ansættelsesmyndigheden under hensyntagen til supplerende oplysninger fremlagt under denne disciplinære fase, og at en sanktion i givet fald vil blive pålagt. Det er med hensyn til de samme fejl, som ansættelsesmyndigheden efter en undersøgelse har beskyldt tjenstemanden for, at den pågældende fortsat vil kunne udøve sin ret til forsvar i henhold til proceduren i bilagets artikel 12-22, bl.a. ved at gøre sig bekendt med alle sagsakter og ved at fremsætte skriftlige og mundtlige bemærkninger over for disciplinærrådet og, efter at dette har afgivet sin udtalelse, over for ansættelsesmyndigheden. Det er derfor med rette, at Personaleretten har fastslået, at eventuelle justeringer af indholdet af fejl i undersøgelsesfasen, hvorunder de tjenestegrene, der foretager undersøgelsen, har iværksat denne på grundlag af en mulig fejl, ikke udgør en krænkelse af retten til forsvar, herunder i øvrigt hvis der som følge af den gennemførte sagsbehandling ved undersøgelsens afslutning er identificeret en fejl, som er mere omfattende eller grovere end den mulige fejl, der oprindeligt blev identificeret. I denne henseende fremgår det af artikel 1 og 2 i bilag IX til vedtægten, som begge vedrører undersøgelsesfasen, at hvis der er mulighed for, at en tjenestemand kan være impliceret, skal den pågældende underrettes herom, såfremt dette ikke er til skade for undersøgelsesforløbet. Dette forpligter på ingen måde til, at den mulige fejl skal udkrystalliseres ved undersøgelsesernes begyndelse (jf. i denne retning dom af 15.5.1997, N mod Kommissionen, T-273/94, EU:T:1997:71, præmis 79). Den retlige fejl, der er anført i appelskriftet med hensyn til den appellerede doms præmis 70, er derfor ikke godtgjort.

[udelades]

- 162 De grunde, der er nævnt i præmis 161 ovenfor, er imidlertid ikke retligt tilstrækkelige til at forkaste appellanten kritik af, at de sagsakter, som ansættelsesmyndigheden fremsendte til disciplinærrådet, og som indgik i appellanten personlige aktmappe, som appellanten havde adgang til, ikke indeholdt resultatet af den undersøgelse, som IDOC havde foretaget vedrørende eksistensen af en regel om ikke at tildele tjenesteboliger under omstændigheder som dem, appellanten befandt sig i.
- 163 Det skal i denne forbindelse fremhæves, at denne undersøgelsesforanstaltning faktisk blev gennemført, således som det fremgår af ansættelsesmyndighedens afgørelse af 10. september 2015 om afslag på appellanten klage, hvoraf fremgår, at »korrespondancen med EU-Udenrigstjenesten har ikke gjort det muligt med sikkerhed at bekræfte eksistensen af en sådan regel og praksis i EU-Udenrigstjenesten«, og at »eksistensen af en sådan regel ikke er godtgjort«. Appellanten har selv i sin klage over den anfægtede afgørelse givet en lignende forklaring, som repræsentanterne for ansættelsesmyndigheden har givet på disciplinærrådets møde. I henhold til artikel 13, stk. 1, i bilag IX til vedtægten har den pågældende tjenestemand ret til efter modtagelsen af ansættelsesmyndighedens indberetning til disciplinærrådet at blive gjort bekendt med de akter, der vedrører ham, samt til at tage kopi af alle sagens akter. Denne bestemmelse har til formål at sikre, at retten til forsvar overholdes, når undersøgelsesfasen er afsluttet. Det skal bemærkes, at det er et grundlæggende princip i fællesskabsretten, at der skal indrømmes ret til kontradiktion i enhver procedure, som kan føre til, at der pålægges en sanktion, og at dette princip skal overholdes, også når der er tale om en procedure af administrativ karakter (dom af 13.2.1979, Hoffmann-La Roche mod Kommissionen, 85/76, EU:C:1979:36, præmis 9). Det er desuden blevet fastslået, at den pågældende tjenestemand i forbindelse med en disciplinær forfølgning skal have mulighed for at tage stilling til ethvert dokument, som en institution agter at anvende mod ham, undtagen for så vidt angår lovligheden af den afgørelse, der træffes ved afslutningen af denne procedure, hvor dokumentet i sidste ende ikke er afgørende (jf. i denne retning dom af 3.7.2001, E mod Kommissionen, T-24/98 og T-241/99, EU:T:2001:175, præmis 92 og 93). Artikel 13, stk. 1, i bilag IX til vedtægten bidrager herefter også til overholdelsen af princippet i artikel 41, stk. 2, litra b), i chartret om grundlæggende rettigheder, der har til formål at sikre retten til god forvaltning, hvorefter enhver har ret til aktindsigt i de akter, der vedrører vedkommende. Det følger heraf, at en undersøgelsesforanstaltning, uanset resultatet heraf, skal indgå i de sagsakter, der fremsendes til disciplinærrådet og til den berørte. I det foreliggende tilfælde skal det endvidere bemærkes for det første, at ansættelsesmyndigheden under disciplinærrådets møde anvendte resultatet af denne undersøgelsesforanstaltning, idet den anførte, at det ikke var blevet bekræftet, at den af appellanten påberåbte regel fandtes, uden forinden at have gjort appellanten bekendt med dette resultat i sagen, for det andet, at disciplinærrådet i det væsentlige gentog denne konklusion i 38. betragtning til sin udtalelse, og, for det tredje, at denne konklusion blev gentaget i ansættelsesmyndighedens afgørelse af 10. september 2015 om afslag på appellanten klage. Det kan ikke udelukkes, at appellanten, hvis han efter sagens forelæggelse for disciplinærrådet havde kunnet få kendskab til indholdet af den undersøgelse, som IDOC havde foretaget, kunne – navnlig hvis denne undersøgelse havde været kortvarig, gennemført på en uformel måde eller ikke særlig veldokumenteret – have uddybet sin argumentation i denne henseende og f.eks. på mere overbevisende måde end i sin skrivelse af 23. september 2014 til disciplinærrådet have anmodet om genoptagelse af undersøgelserne herom, bl.a. ved at anmode disciplinærrådet om en kontradiktorisk undersøgelse på grundlag af artikel 17, stk. 1, i bilag IX til vedtægten.

[udelades]

- 169 Personaleretten begik således en retlig fejl ved i den appellerede doms præmis 80 at fastslå, at appellants klagepunkter vedrørende disciplinærrådets bedømmelse af de faktiske omstændigheder var irrelevante.
- 170 Hvis den disciplinære forfølgning indebærer disciplinærrådets medvirken, dvs. når ansættelsesmyndigheden under hensyntagen til bestemmelserne i artikel 3 og 11 i bilag IX til vedtægten indleder en disciplinær forfølgning, der kan føre til, at der pålægges en strengere sanktion end en skriftlig advarsel eller en irettesættelse, udgør denne medvirken et væsentligt element i proceduren, fordi den giver mulighed for en grundig kontradiktorisk forhandling eventuelt med gennemførelse af yderligere en undersøgelse ud over de undersøgelser, der allerede er gennemført, og fordi ansættelsesmyndigheden derefter træffer afgørelse under hensyntagen til disciplinærrådets arbejde, dvs. under hensyntagen til dets begrundede udtalelse, der afgives med stemmeflerhed, og endda til de divergerende opfattelser, som nogle af dets medlemmer måtte have givet udtryk for, således som det følger af artikel 12-18 i samme bilag. Appellanten har i denne forbindelse med rette fremhævet, at ansættelsesmyndigheden, når den fraviger disciplinærrådets udtalelse, skal give en detaljeret begrundelse herfor, således som Personaleretten flere gange har fastslået (jf. i denne retning dom af 3.6.2015, *Bedin mod Kommissionen*, F-128/14, EU:F:2015:51, præmis 29, af 18.6.2015, *CX mod Kommissionen*, F-27/13, EU:F:2015:60, præmis 57 og 58, og af 10.6.2016, *HI mod Kommissionen*, F-133/15, EU:F:2016:127, præmis 147). Disciplinærrådets medvirken udgør derfor, når sagen som i det foreliggende tilfælde skal forelægges for disciplinærrådet, en væsentlig formalitet i proceduren, og en tjenestemand, der er blevet straffet ved afslutningen af denne procedure, skal i princippet kunne anfægte disciplinærrådets udtalelse, hvis ansættelsesmyndigheden tilslutter sig disciplinærrådets vurdering af de faktiske omstændigheder. Domstolen har i øvrigt fastslået, at disciplinærrådets udtalelse i sig selv kan gøres til genstand for en påstand om annullation, der kan antages til realitetsbehandling (dom af 29.1.1985, *F. mod Kommissionen*, 228/83, EU:C:1985:28, præmis 16). I forbindelse med et søgsmål som i det foreliggende tilfælde, hvor der alene er nedlagt påstand om annullation af ansættelsesmyndighedens endelige afgørelse om at pålægge en sanktion, er det således kun i tilfælde af, at ansættelsesmyndigheden i sin endelige afgørelse klart har afvejet fra eller undladt at tage hensyn til en vurdering foretaget af disciplinærrådet eller af et af dets medlemmer, at et anbringende eller et klagepunkt rettet mod denne vurdering kan anses for uvirksomt, eftersom den anfægtede retsakt er den endelige afgørelse i modsætning til udtalelsen fra disciplinærrådet eller fra nogle af dets medlemmer. I andre tilfælde, hvor ansættelsesmyndigheden har taget hensyn til disciplinærrådets vurdering, da den traf sin afgørelse, ville det være overdrevent formalistisk at kræve, at appellanten i sine anbringender og klagepunkter henviser til specifikke passager i den anfægtede afgørelse for at bestride en vurdering, der er foretaget inden for rammerne af disciplinærrådets arbejde.

[udelades]

Påstanden om annullation af den anfægtede afgørelse og de accessoriske påstande

[udelades]

Stævningens første anbringende om procedurefejl, som påvirkede de forberedende akter til den anfægtede afgørelse

[udelades]

- 239 Som det allerede er anført i præmis 147 ovenfor, har appellanten for det første i stævningens punkt 59 kritiseret disciplinærrådet for ikke at have taget stilling til lovligheden af forelæggelsen og mere generelt til de processuelle spørgsmål, som appellanten havde rejst i det svarskrift, som appellanten havde tilsendt disciplinærrådet, og som er nævnt i præmis 19 ovenfor.
- 240 Disciplinærrådet har i denne henseende i punkt 1 og 2 i sin udtalelse med rette anført, at det ikke var dets opgave at kontrollere, om undersøgelsesproceduren blev gennemført korrekt, men kun om forløbet af proceduren for disciplinærrådet var korrekt. Som Personaleretten bemærkede i præmis 78 i den appellerede dom, er disciplinærrådets rolle i henhold til artikel 18 i bilag IX til vedtægten nemlig at afgive en begrundet udtalelse om substansen i de indberettede forhold og eventuelt om den sanktion, som det finder bør anvendes i anledning af de påklagede forhold. Det tilkommer ansættelsesmyndigheden, der har kompetence til at pålægge den pågældende tjenestemand en sanktion, at efterprøve, om undersøgelsesproceduren og den disciplinære forfølgning i deres helhed har været forskriftsmæssige, og i givet fald skal den retsinstans, der behandler et søgsmål til prøvelse af ansættelsesmyndighedens afgørelse, ligeledes efterprøve dette. Disciplinærrådet skal på sin side som ethvert administrativt eller rådgivende organ føre tilsyn med lovligheden af den forfølgning, der verserer for det, hvilket er en af den disciplinære forfølgnings faser. Hvis det i øvrigt er af den opfattelse, at undersøgelsesproceduren var utilstrækkelig forud for indbringelsen af sagen, påhviler det disciplinærrådet ud over de skriftlige eller mundtlige erklæringer, som den berørte tjenestemand og ansættelsesmyndigheden har afgivet for det, at supplere undersøgelsesproceduren med sine egne spørgsmål eller endog ved en kontradiktorisk undersøgelse, således som det er fastsat i artikel 17 i bilag IX til vedtægten. I det foreliggende tilfælde anførte disciplinærrådet i punkt 1 og 2 i sin udtalelse, at det ikke havde beføjelse til at prøve eventuelle uregelmæssigheder i forbindelse med proceduren forud for indbringelsen af sagen for disciplinærrådet, men at det havde forsikret sig om, at IDOC's notat af 31. oktober 2013, som indledte undersøgelsen af appellants økonomiske ansvar, og som skulle indgå i de sagsakter, der var fremsendt til disciplinærrådet, havde kunnet gøres til genstand for bemærkninger fra appellanten, og anførte, at disciplinærrådet selv havde haft mulighed for at gøre sig bekendt hermed i god tid. Det skal endvidere bemærkes, at appellanten ikke i stævningen kritiserede disciplinærrådet for ikke at have foretaget yderligere undersøgelser i form af spørgsmål eller forespørgsler. De anbringender, som appellanten har fremført i stævningens punkt 59, og som er gengivet i den appellerede doms præmis 74, hvori disciplinærrådet kritiseres for ikke at have taget stilling til visse hævdede proceduremæssige uregelmæssigheder, må derfor forkastes.

[udelades]

Stævningens anbringender vedrørende appellants økonomiske ansvar (fjerde led af det fjerde anbringende og sjette anbringende)

- 286 Vedtægtens artikel 22 bestemmer, at en tjenestemand i Unionen kan pålægges helt eller delvis at erstatte tab, som påføres Unionen som følge af grove personlige fejl ved udøvelsen af eller i forbindelse med hans hverv.

[udelades]

- 295 Appellanten var klar over, at den situation, at han ikke boede med sin familie i tjenestelejligheden, som efter størrelsen var egnet som bolig for familien, og som han havde ansøgt om, var en situation, som ikke kunne vare ved, selv om delegationens administrationschef ikke tvang ham til at stille sin tjenestebolig til rådighed. Han erkendte, bl.a. da han for anden gang blev hørt af OLAF,

at administrationschefen havde insisteret på, at hans familie skulle bo i lejligheden sammen med ham, og han benægtede ikke, at en tjenestebolig, der er beregnet til en familie, normalt skal bebos af en familie. I denne henseende kan de relevante bestemmelser i bilag X til vedtægten og gennemførelsesbestemmelserne hertil sammen med den hensyntagen til Unionens interesser, som Unionens tjenestemænd er forpligtede til i henhold til vedtægts artikel 11, kun fortolkes således, at en tjenestemand, der har ansøgt om en tjenestebolig af en størrelse, der svarer til familiens behov, skal bo den med sin familie eller være klar over, at han skal give afkald på den, hvis vedvarende vanskeligheder forhindrer familien i at flytte ind inden for en rimelig frist. For den pågældende tjenestemand er det et spørgsmål om loyalitet.

- 296 Hvis et problem med mangelfuld behandling af parketgulvet i det foreliggende tilfælde gjorde det umuligt at indkvartere familien, hvilket i så fald ville have været udlejerens ansvar, burde appellanten have afvist at flytte ind på stedet eller have taget andre passende skridt over for delegationen, således at denne kunne stille udlejer til ansvar.
- 297 Endelig bemærkes, at selv om en vens tilstedeværelsen som »lejlighedsvagt« kunne imødekomme appellants bekymring om, at hans tjenestebolig ikke blev beboet af tredjemand på en uhensigtsmæssig måde, skyldtes denne langvarige »lejlighedsvagt«-ordning udelukkende, at appellants familie ikke boede der sammen med ham.
- 298 Ingen af de grunde, der vedrører appellants ægtefælles og børns helbredsmæssige problemer, mangler ved lejligheden eller holdningen hos delegationens administrationschef, kan således retfærdiggøre appellants personlige adfærd og godtgør ikke, at han forblev loyal over for Unionen fra januar 2009, dvs. efter de første fire måneder af lejemålet, idet han undlod at foreslå at give afkald på den familieejlighed, som han nød godt af, og idet han beholdt den til sin egen fordel, omend han udviste en vis grad af åbenhed om situationen over for delegationens administrationschef.

[udelades]

- 300 På dette trin i bedømmelsen må det således, henset til de unødvendige udgifter af offentlige midler, som er forårsaget af appellants adfærd med sin fortsatte brug af sin tjenestelejlighed ud over en rimelig periode, anerkendes, at ansættelsesmyndigheden med rette har lagt til grund, at appellants personlige fejl var af grov karakter, eftersom han fra januar 2009, fire måneder efter lejeperiodens begyndelse, og indtil udløbet af lejeaftalen i august 2010 fortsatte den uberettigede brug af sin tjenestelejlighed uden at tage skridt til at stille den til rådighed for delegationen. Det er således med rette blevet konstateret, at appellanten i denne periode har gjort sig skyldig i en fejl, der kan medføre, at han ifalder et økonomisk ansvar i henhold til vedtægts artikel 22.

[udelades]

- 302 Hvad angår det tab, som appellants adfærd har medført, skal dennes argument, der fremgår af stævningens punkt 120-123, og som er baseret på den omstændighed, at lejemålet ikke kunne opsiges det første år, uden at lejen alligevel skulle betales for hele dette år, hvilket udelukkede ethvert tab for Unionen i det første år af lejemålet fra september 2008 til august 2009, forkastes. Unionen har lidt tab i hele den periode, der i den anfægtede afgørelse er anset for at være culpøs for appellanten, dvs. fra januar 2009 til august 2010, og dermed navnlig fra januar til august 2009, eftersom Unionen i denne periode betalte for en familieejlighed til en tjenestemand, som kun benyttede den til sig selv og kun delvist i løbet af ugen, selv om han rådede over en anden familieejlighed i nærheden af, hvor hans familie var forblevet, og hvor han selv delvist boede.

Tabet blev endvidere forvoldt af appellanten, som efter at have anmodet om en sådan tjenestelejlighed undlod at bringe ovennævnte situation til ophør ved ikke at foreslå at tilbagelevere lejligheden efter nogle måneder. Som det er anført i præmis 296 ovenfor, burde appellanten, hvis et problem med mangelfuld behandling af parketgulvet virkelig gjorde det umuligt for familien at bo i tjenestelejligheden, hvilket i så fald ville have været udlejerens ansvar, fra starten have afvist at flytte ind på stedet eller have taget andre passende skridt over for delegationen, således at denne kunne stille udlejerens ansvar. Tabet er endvidere godtgjort indtil lejemålets ophør, for så vidt som appellanten ved ikke at stille sin tjenestelejlighed til rådighed for delegationen forhindrede Kommissionen i at udnytte denne ejendom, selv om den betalte de dertil knyttede lejebeløb, navnlig ved at forhindre den i på anden måde at anvende lejligheden, således som Personaleretten bemærkede i den appellerede doms præmis 159, eller i det mindste at opsige lejemålet uden sanktioner fra september 2009, hvilket kunne have begrænset Unionens faktiske tab. I denne henseende kan den omstændighed, at lejekontrakten fastsatte en periode i det første år, hvor lejerens ikke kunne opsige lejemålet, medmindre lejen alligevel blev betalt i denne periode, ikke føre til den antagelse, i modsætning til, hvad appellanten har gjort gældende, at der ikke er lidt noget tab i denne periode. I løbet af denne periode betalte delegationen en tjenestelejlighed af familiemæssig størrelse efter anmodning fra appellanten, uden at dette var berettiget og uden at kunne drage nogen nytte heraf.

- 303 Dernæst har appellanten i stævningens punkt 125 gjort gældende, at for så vidt som han havde ret til en mindre tjenestelejlighed for ugifte, er Unionens tab begrænset til forskellen mellem lejen for den familieejendomme, som han havde, og en sådan mindre tjenestelejlighed. Dette argument kan kun tiltrædes, hvis appellanten faktisk havde anmodet om en tjenestelejlighed til ugifte i løbet af lejeperioden for familieejendommen, men uden den omstændighed, som er rent spekulativ, især fordi hans hustru ejede en lejlighed i New York, hvor hans familie boede, må det fastslås, at Unionen i hele lejeperioden rent faktisk led et tab svarende til den samlede leje, der blev betalt for den tjenestelejlighed, som appellanten fik tildelt, selv om det ikke var nødvendigt at leje denne lejlighed. Dette tab omfatter således, som Kommissionen har anført i den anfægtede afgørelse, perioden fra januar 2009 til august 2010, for hvilken det i præmis 300 ovenfor er fastslået, at appellanten har begået en grov personlig fejl.

[udelades]

- 307 Som det er anført i præmis 106 og 114 ovenfor, har appellanten påberåbt sig den femårige forældelse, der er fastsat i vedtægtens artikel 85, stk. 2, og subsidiært, som parameter for en rimelig frist for anvendelsen af vedtægtens artikel 22, den femårige forældelse, der er fastsat i artikel 81 i forordning nr. 966/2012. Som fastslået i præmis 113 og 129 ovenfor finder ingen af disse to bestemmelser anvendelse i det foreliggende tilfælde. Faktisk er der ingen bestemmelse i EU-retten, der fastsætter en frist, inden for hvilken, afhængig af sagens omstændigheder, en undersøgelse, en disciplinær forfølgning eller en afgørelse om økonomisk ansvar i henhold til vedtægtens artikel 22 skal finde sted. Der kan ikke desto mindre tages hensyn til, at vedtægtens artikel 85, stk. 2, er et eksempel på en forældelsesfrist, som lovgiver har fastsat angående visse forhold mellem Unionen og dens tjenestemænd, selv om forskellene mellem anvendelsen af vedtægtens artikel 22 i forhold til anvendelsen af vedtægtens artikel 85, som er fremhævet i præmis 112 ovenfor, indebærer, at en frist af tilsvarende varighed, der skal overholdes i forbindelse med anvendelsen af vedtægtens artikel 22, ikke kan være en frist, der ikke kan afbrydes som den, der er fastsat i vedtægtens artikel 85, stk. 2.

- 308 Det fremgår af retspraksis, at når lovgiver ikke har fastsat nogen forældelsesfrist, kræver kravet om retssikkerhed, at EU-institutionerne udøver deres beføjelser inden for en rimelig frist (jf. dom af 14.6.2016, Marchiani mod Parlamentet, C-566/14 P, EU:C:2016:437, præmis 96 og den deri nævnte retspraksis). Det skal derfor undersøges, om Kommissionens tjenestegrene og ansættelsesmyndigheden ved at indlede en disciplinærsag og ved endeligt at pålægge appellanten et økonomisk ansvar for perioden fra januar 2009 til august 2010 har tilsidesat princippet om at reagere inden for en rimelig frist.
- 309 Om en frist er rimelig, skal vurderes på grundlag af samtlige omstændigheder i den konkrete sag, herunder navnlig tvistens betydning for den pågældende, sagens kompleksitet og de forskellige led i den procedure, som EU-institutionen har fulgt, samt de involverede parter adfærd under sagens behandling. Den rimelige karakter af en frist kan nemlig ikke fastlægges under henvisning til en bestemt maksimumsgrænse, der fastsættes på abstrakt vis (jf. dom af 14.6.2016, Marchiani mod Parlamentet, C-566/14 P, EU:C:2016:437, præmis 99 og 100 og den deri nævnte retspraksis).
- 310 I det foreliggende tilfælde løber den periode, i hvilken appellanten har begået en alvorlig fejl, fra januar 2009 til august 2010. OLAF underrettede appellanten om, at der var indledt en undersøgelse vedrørende brugen af hans tjenestelejlighed i marts 2012, dvs. mindre end to år efter ophøret af denne sammenhængende periode. Efter undersøgelsesfasen, der successivt involverede OLAF og IDOC, indledte ansættelsesmyndigheden i juli 2014 en disciplinærsag mod appellanten og vedtog i februar 2015 den anfægtede afgørelse, hvori appellanten bl.a. blev holdt økonomisk ansvarlig. Denne afgørelse blev stadfæstet i september 2015, idet appellanten ikke fik medhold i sin klage. På baggrund af dette forløb må det fastslås, at den administrative myndighed ikke har været urimeligt længe om at udøve sine beføjelser.

[udelades]

De nye anbringender, som appellanten har fremsat i forbindelse med appelsagen

[udelades]

- 315 Appellantens anmeldelse af en af sine kolleger i New York for svigagtig adfærd skete ved en e-mail af 13. maj 2013 fra appellanten til IDOC, der er fremlagt som bilag 36 til stævningen. Denne skrivelse blev afsendt, selv om appellanten allerede var genstand for undersøgelsen vedrørende anvendelsen af hans tjenestelejlighed, og hans hensigt var først og fremmest at rejse tvivl om troværdigheden af to vidneudsagn mod ham, som OLAF havde lagt vægt på. Det var i denne sammenhæng, at appellanten henviste til denne kollegas potentielt ukorrekte adfærd i forskellige henseender, som var forbundet med de to personer, der havde vidnet. Det fremgår af denne skrivelse, at appellantens anmeldelse vedrørte dels omstændigheder, som delegationens overordnede og appellanten selv tydeligvis allerede havde været bekendt med i nogen tid, dels forhold, som andre personer i delegationen havde gjort OLAF opmærksom på, før appellanten selv anmeldte dem til IDOC flere måneder efter at have fået kendskab til dem ved et tilfælde. Appellantens anmeldelse er således ikke et led i fremsættelsen af en varslings om forhold, der lader formode, at der finder ulovlige handlinger sted, som en tjenestemand bliver opmærksom på, jf. vedtægtens artikel 22a, men indgår alene i en tjenstemands forsvar af sine egne interesser. Appellanten kan derfor ikke påberåbe sig at være whistleblower, selv om det antages, at dette kunne have været en formildende omstændighed i forbindelse med omstændigheder, som ikke havde nogen forbindelse til de forhold, han anmeldte, selv hvis disse forhold viste sig at være korrekte.

[udelades]

- 317 Det fremgår af det ovenstående, at da ingen af de anbringender, der er fremsat til støtte for påstanden om annullation af den anfægtede afgørelse, kan tages til følge, skal appellanten annullationspåstande, herunder de påstande, der er rettet mod afgørelsen om afslag på hans klage, forkastes. Retten henviser i denne forbindelse til de grunde, som Personaleretten har anført i den appellerede doms præmis 43-45.

Påstanden om nedsættelse af den økonomiske erstatning, som afkræves appellanten

- 318 Det skal fastslås, at appellanten ikke i forbindelse med sin påstand om, at retsinstanserne skal udøve den fulde prøvelsesret, der er fastsat i vedtægtens artikel 22, stk. 3, med henblik på at nedsætte den økonomiske erstatning, han er blevet afkrævet i den anfægtede afgørelse, har fremført noget særligt argument for den krævede nedsættelse, ud over de anbringender, der er fremført til støtte for hans annullationspåstande. Som anført af generaladvokat Kokott i punkt 60 i forslaget til afgørelse Gogos mod Kommissionen (C-583/08 P, EU:C:2010:118) skal Unionens retsinstanser – såfremt rent formueretlige aspekter af en tvist mellem Unionen og en af dens tjenestemænd berøres – ikke begrænse sig til blot at kontrollere retmæssigheden af de omhandlede retsakter, men har kompetence til tillige at efterprøve, om de er hensigtsmæssige, og kan erstatte ansættelsesmyndighedens vurdering med deres egen. I denne henseende giver vedtægtens artikel 91, stk. 1, andet punktum, Unionens retsinstanser mulighed for i tvister, hvori der indgår pengebeløb, og inden for rammerne af udøvelsen af deres fulde prøvelsesret, ex officio at ansætte tabet efter ret og billighed på baggrund af samtlige foreliggende omstændigheder (jf. i denne henseende og analogt dom af 20.5.2010, Gogos mod Kommissionen, C-583/08 P, EU:C:2010:287, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis). Endvidere kan en sådan kompetence udøves, selv om der ikke formelt er nedlagt påstand herom (jf. i denne retning generaladvokat Kokotts forslag til afgørelse Gogos mod Kommissionen, C-583/08 P, EU:C:2010:118, punkt 61), og så meget desto mere i tilfælde, hvor en sådan påstand er fremsat uden nogen specifik argumentation til støtte herfor. Henset til kravet om overholdelse af kontradiktionsprincippet er spørgsmålet om delegationens chefs rolle i det foreliggende tilfælde blevet indgående diskuteret både i parternes skriftlige indlæg og i retsmødet, navnlig i de spørgsmål, som Retten ved denne lejlighed stillede.
- 319 Det fremgår af denne diskussion og af sagsakterne, at delegationens administrationschef ikke krævede, at appellanten forlod sin tjenestebolig, men blot gjorde opmærksom på, at hans situation var uretmæssig (jf. præmis 274 ovenfor). Selv om denne omstændighed ikke rejser tvivl om, at appellanten har begået en grov fejl ved at fortsætte den uretmæssige brug af sin tjenestelejlighed fra januar 2009 til august 2010 (jf. præmis 300 ovenfor), viser den, at Kommissionen, hvis stedlige repræsentant ikke tog noget passende initiativ, selv om denne var bekendt med situationen, bidrog til det fulde omfang af det tab, Kommissionen led, selv om den kunne have begrænset tabets størrelse, eftersom intet synes at være til hinder for et sådant initiativ, navnlig hvis dette havde bestået i at kræve, at appellanten gav afkald på sin tjenestelejlighed, fordi betingelserne for at benytte den ikke var opfyldt. Henset til samtlige omstændigheder i den foreliggende sag finder Retten efter ret og billighed, at appellants erstatningsansvar for det tab, som Unionen har lidt, skal nedsættes (jf. i denne retning dom af 7.11.1985, Adams mod Kommissionen, 145/83, EU:C:1985:448, præmis 53 og 54, og af 11.7.2007, Schneider Electric mod Kommissionen, T-351/03, EU:T:2007:212, præmis 332 og 334).

320 I overensstemmelse med vedtægtens artikel 22 fastsættes den erstatning, som appellantens skal betale som følge af det tab, han har påført Unionen på grund af den grove personlige fejl, han har begået ved at undlade at stille sin tjenestelejlighed til rådighed fra januar 2009, til 80 000 EUR på tidspunktet for afsigelsen af denne dom, hvilket indebærer, at Kommissionen enten skal tilbagebetale appellantens beløb, inklusive eventuelle renter, som appellantens allerede har betalt ud over det nævnte beløb, eller at Kommissionen skal afkræve appellantens yderligere betaling op til dette beløb. I begge tilfælde skal betalingskravet eller tilbagebetalingskravet tillægges renter med den sats, som Den Europæiske Centralbank (ECB) har fastsat for de vigtigste refinansieringstransaktioner, beregnet fra afsigelsen af denne dom.

[udelades]

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Fjerde Afdeling):

- 1) **Dommen afsagt af Retten for EU-Personalesager (Anden Afdeling) den 19. juli 2016, HG mod Kommissionen (sag F-149/15), ophæves.**
- 2) **Den erstatning, som HG skal betale til Den Europæiske Union, fastsættes til 80 000 EUR på datoen for afsigelsen af denne dom.**
- 3) **I øvrigt frifindes Europa-Kommissionen i sag F-149/15.**
- 4) **HG og Kommissionen bærer hver deres egne omkostninger i sagerne F-149/15, T-693/16 P, T-440/18 RENV og T-693/16 P-RENV-RX.**

Gervasoni

Madise

Nihoul

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 15. december 2021.

Underskrifter